

Azərbaycan-Türkiyə strateji əməkdaşlığı

Azərbaycan-Türkiyə yüksək səviyyəli strateji əməkdaşlığından, onun bu iki ölkə və bütövlükdə bölgə üçün əhəmiyyətindən danışarkən, öncə, bu iki qardaş ölkə arasındakı əlaqələrin yaxın tarixindən, daha doğrusu, 1991-ci ildən günümüzdə qədər olan yola nəzər salmağımız çox önəmli olardı.

Bəzən yaşanmış bu tarixi fikirləşdikcə həqiqətən də zaman baxımından 21 il keçməsinə baxmayaraq, tarixi proseslərlə nə qədər zəngin olan böyük bir inkişaf yolu keçməyimizin şahidi oluruq. Elə bu mənada da keçdiyimiz çox çətin və mübarizə dolu yaxın tariximizi unutmamalıyıq. Qeyd etmək lazımdır ki, 1991-ci ildə Dövlət müstəqilliyimizi ilk tanıyan, xarici ölkələrdə ilk olaraq səfirliklərimizin açılmasında və fəaliyyətində, beynəlxalq aləmdə ölkəmizin tanınmasında, xüsusilə də BMT-nin Ermənistanın Azərbaycanın 20 faiz torpağının işğalı ilə bağlı qəbul etdiyi dörd qətnaməyə görə, Naxçıvanın çox ağır blokadadan çıxarılmasında Türkiyə dövlətinin misilsiz rolu olmuşdu.

Sözsüz ki, müstəqilliyimizi qazandıqdan sona tarixə qızıl hərflərlə yazılacaq, ulu öndərimiz Heydər Əliyevin “Bir millət, iki dövlət” və möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin “Bir millətin iki diasporu ola bilməz” müdrik fikirləri bizlər üçün yol xəritəsi olmuşdur.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan Türkiyə əlaqələrindən danışarkən bu münasibətlərdə mütləq iki çox vacib məqamı - hər iki dövlətin ortaq maraqlarını və hər iki ölkənin xalqları arasındakı sözlə ifadə olunması çox çətin olan təbii qohumluq, daha doğrusu, doğul duyğuları, mənəvi bağları nəzərə almaq lazımdır. 1991-ci ildən bu günədək olan zaman kəsiyində baş verənləri təhlil etsək bəzən duyğusal münasibətlərin bu iki ölkə arasındakı əməkdaşlığın ortaq çıxarlarından-maraqlarından daha ciddi və üstün faktor kimi özünü göstərdiyinin şahidi olarıq. Hətta bu səbəbdən də möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev çox səmimi olaraq, bu duyğusallığı öz çıxışlarında: “Biz bir ürəyik” sözlərini səsləndirir. Eyni fikirləri, siyasi kontekstdə möhtərəm Baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğan Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrindən danışarkən siyasi əlaqələrin təməlinə məhz bu faktorunu xüsusi vurğulayır və onun önəminin və həssaslığının diqqətə alınmasının vacibliyini nəzərə çatdırır. Həqiqətən də Azərbaycan neftini və təbii qazını dünya bazarına çıxaran kəmərlərin Türkiyədən keçməsinin əsas səbəbinin qardaşlıqı, yoxsa maraqlarını olduğunu müəyyən etmək heç də asan deyil. Bu mənada Türkiyə-Azərbaycan arasındakı bugünkü əlaqələrin strateji müttəfiqlik səviyyəsinə çatmasını zəruri edən əsas səbəblər sırasında olan mənəvi bağların çox həlledici bir faktor olması mənə hətta hər zaman nəzərə alınmalıdır. Mənəvi bağlar adlandırdığımız bu duyğusallıq və təbiilik bu gün hər kəsə məlumdur. Son illərdə hətta bu münasibətlər beynəlxalq təşkilatlarda çox tez-tez səslənir və diqqətə alınır. Görünür Türkiyə - Azərbaycan Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlığın təməlinə olan bir-birinə inam və güvən bu iki xalqın Oğuz ailəsinə mənsub olmasıdır. Məhz bu amil Azərbaycan-Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji əməkdaşlığının əsas prioritetlərindən olan enerji məsələsi, erməni problemi, regional inkişafı istiqamətindəki fəaliyyətimizi daha da güclü edir. Qeyd etdiyimiz kimi, istər Azərbaycanın yerləşdiyi mürəkkəb geosiyasi coğrafiya, Qarabağ, istər Türkiyənin PKK və bu gün onun qonşu- sərhəd ölkələrindəki böhran kimi problemlərin olmasına baxmayaraq, Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlığının həm hər iki ölkənin, həm də bütövlükdə bölgənin inkişafında və təhlükəsizliyində həyati dərəcədə əhəmiyyəti var. Gürcüstanın mövcudluğunda NATO ölkəsi olan Türkiyənin əhəmiyyətini biz 2008-ci il Rusiya-Gürcüstan müharibəsində şahidi olduq. Azərbaycan-Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının yaranması ilə hər iki ölkəyə əlavə güc verməklə, Avrasiyanın yeni geosiyasi xəritəsində bu gün və perspektivində əhəmiyyətli rol oynayacağına bir növ zəmin yaratdı. Hansı aspektdən baxılırsa baxılsın, dünyanın ən böyük qitəsi olan Avrasiyanın mərkəzində yerləşən həm Azərbaycanın, həm Türkiyənin regionda artan nüfuzu və rolu danılmazdır. Türkiyənin dünyanın iqtisadi cəhətdən ən güclü iyyirmiləri arasında və Avropanın altıncı ölkəsi olması, Azərbaycanın zəngin karbohidrogen resurslarına malik olması və çox önəmli strateji dəhlizi olması hər iki ölkənin dostu və ya qeyri-dostu olan ölkələri bu gerçəkliklə hesablaşmağa vadar edir. Enerji ideologiyasının çağdaş dünyamızın əsas ideologiyası olmasını nəzərə alsaq, bir millətin digər dövləti olan Azərbaycanın Avropa üçün və eləcə də Cənubi Qafqaz bölgəsi üçün nə qədər vacib olmasının izahına belə ehtiyac duyulmur. Təkcə enerji tələbatından dolayı deyil, İpək yolunun ən önəmli dəhlizi və tranzit yükdaşımalarda ən qısa və ən az maliyyə tutumlu olması da Azərbaycana olan artan ehtiyacı zəruri edir. Əlbəttə, hər iki gerçəklik Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə həyata keçirilən daxili və xarici siyasətdə və eləcə də bu gün bu siyasəti davam etdirən və tarixdə qurucu lider kimi qalacaq Azərbaycanın Prezidenti İlham Əliyevin apardığı diplomatiyada ən vacib faktor kimi məharətlə

istifadə edilmişdir. Bunun nəticəsidir ki, ölkəmizin bölgə və Avropa məkanı üçün əhəmiyyəti gündən-günə daha çox artır və zəruri partnyor olması qeyd olunur. Qeyd etmək lazımdır ki, istər Azərbaycan və istərsə də Türkiyədə aparılan siyasətin məqsədi bölgədəki geosiyasi mübarizədə liderliyin saxlanılmasına nail olmaqla ölkələrimizə daha əlavə güc və mövqe qazandırmaq və bunun məntiqi davamı olaraq strateji müttəfiqliyimizi daha da möhkəmləndirməkdir.

Əslində yarandığı gündən doqal olaraq strateji müttəfiqliyə məhkum olunmuş Azərbaycan-Türkiyə strateji müttəfiqliyi bəlkə də dünyada mövcud olan çox az müttəfiq ölkələrdəndir ki, bu müttəfiqlik heç bir üçüncü dövlətə qarşı deyildir. Əksinə bu müttəfiqlik bütövlükdə bölgədə- Qafqazda xalqların təhlükəsizlik və davamlı inkişafına geniş imkan yaradır. Bu fikri bir az da dərinləşdirsək, Türkiyə-Azərbaycan arasındakı yüksək səviyyəli strateji müttəfiqliyin getdikcə genişlənməsi və daha da inkişaf etməsi bütövlükdə Avrasiyanın istiqlalına və inkişafına bir töhfə ola bilər. Bu bir gerçəkdir ki, bugün dünya güclərinin keçmiş sovetlər ölkələrini özünə müttəfiq etmək uğrunda bir mübarizə gedir. Hansı bucaqdan baxılırsa baxılsın fərq etməz, Avrasiyanın bir parçası olmuş, keçmiş Sovetlər ölkələrinin: Türkiyə-Rusiya əməkdaşlığı və ya buradakı slavyan xalqlarının, istərsə də Orta Asiya və ya türkcə danışan toplumların marağından Azərbaycan-Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlığı bu xalqları və ölkələri birləşdirəcək və ən optimal körpüdür. Tibb elmində İnsan anatomiyasının ən əsas hissələrindən olan və insanı digər canlılardan fərqləndirən beyin maddəsinin ən önəmli hissəsinin kəllə sümüyündəki hissəsi həyati baxımdan ən "strateji" hissəsi kimi türk yəhəri adlanır. Bu təhlili hazırlayarkən, kifayət qədər arqumentlərin Azərbaycan Türkiyə yüksək səviyyəli strateji əməkdaşlığını Avrasiya məkanının türk yəhəri adlandırılmasına kifayət qədər konkret əsaslar ortaya çıxdı. Görünür bu səbəbdir ki, Avrasiyanın iki mühüm ölkəsi olan bu əkiz qardaşların arasına tarixin bütün mərhələlərində fitnə-fəsad salmağa çalışan qüvvələr olmuşdur. Özlərinin mənfur maraqlarını həyata keçirmək istəyən bu qüvvələr təəssüf ki, həmişə mövcud olduqları kimi, gələcəkdə də mövcud olacaqlar. Bu baxımdan hər iki ölkənin istər dövlət rəsmiləri, istərsə də xalqları belə şər qüvvələrin varlığını heç vaxt unutmamalıdır. Bu qardaşlığın və dostluğun qorunması xalqlarımız və millətlərimizin gələcəyi naminə hər kəsin müqəddəs borcu olmalıdır. Buna baxmayaraq, bu gün dünyada və bölgədə sürətlə gedən geosiyasi proseslərin yaratdığı ciddi problemlərin olmasına baxmayaraq, Azərbaycan-Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlığının gələcəyinə bizlərdə bir daha böyük ümidlər yaradır. Qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycan- Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlığının ilk rəsmi addımı 16 avqust 2010-cu ildə Türkiyənin Prezidenti Abdullah Gülün Azərbaycana səfəri zamanı atıldı. Bunun ardınca isə sanki birinci addımın təməlinin daha da möhkəmləndirilməsi üçün 16 sentyabr 2010-cu ildə İstanbulda keçirilən Türkdilli ölkələrinin Zirvə Sammitində imzalandı. Xatırlatmaq lazımdır ki, Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin 2010-cu ilin sonlarında imzaladıqları "Strateji Tərəfdaşlıq və Qarşılıqlı Yardım Haqqında" anlaşma da hər iki dövlətə hərbi sahədə də daha geniş perspektivli əməkdaşlığı yüksək səviyyəyə qaldırmağa imkan verəcək. Ümumiyyətlə, bu əməkdaşlıq hər iki ölkənin hərbi, siyasi, iqtisadi, ticari, mədəni əməkdaşlıq istiqamətlərində gələcək birgə fəaliyyətini müəyyənləşdirəcəkdir. Hər dəfə bir-birindən daha çox siyasi və iqtisadi əhəmiyyət daşıyan Türkiyə-Azərbaycan Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının toplantıları həm də əzəmətli gerçək- praktiki layihələrlə daha da möhkəmləndirilir.

Bu mənada keçən il İzmirdə keçirilmiş Türkiyə-Azərbaycan Yüksək Səviyyəli Strateji Müttəfiqlik Şurası zamanı təməli qoyulan, ilin və Türkiyənin ən böyük xarici sərmayəli layihəsi olan Neft-kimya emalı layihəsi, bu günlərdə İstanbulda imzalanmış, siyasi və iqtisadi əhəmiyyətinə görə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft və ya Bakı-Tbilisi-Ərzurum təbii qaz layihələrindən heç də az olmayan Transanadolu qaz kəməri buna misaldır. Çox təəssüf ki, Azərbaycan-Türkiyə yüksək səviyyəli strateji əməkdaşlıq müqaviləsinin imzalanması, daha doğrusu, yaradılmasının əhəmiyyətini hər iki ölkənin müstəqil ekspertləri, politoloqları, araşdırmaçıları və siyasətçiləri çox xəsisliklə dəyərləndirdilər.

Azərbaycan və Türkiyə arasında TANAP layihəsi ilə yanaşı, viza rejiminin qarşılıqlı ləğv olunması məsələləri də müzakirə olundu. Eyni zamanda, Baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğan bildirdi ki, Azərbaycanla ticarət dövriyyəsinin 5 mlrd. dollara çatdırılmasına çalışacaq. İkinci iclasın isə məhz Qəbələdə olması heç də təsadüfi deyil. Bu, Azərbaycanın dayanıqlı inkişaf konsepsiyasına əsaslanan regionların günü-gündən inkişaf edib və çiçəkləndiyini göstərir. Mən inanıram ki, növbəti iclaslar Azərbaycanımızın ayrılmaz parçası, qədim türk torpağı Qarabağın dilbər guşələrində - Şuşada, Xankəndidə keçiriləcəkdir.

Təkcə onu demək kifayətdir ki, möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin 2003-cü ildən bugünədək titanik fəaliyyətinin və həyata keçirdiyi siyasətin nəticəsidir ki, ölkəmizin bütün bölgələrinin müasir standartlara cavab verən inkişafı göstərir ki, dövlətimiz istənilən yüksək səviyyəli beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsinə ən yüksək səviyyədə ev sahiblik etməyə hazırdır. Məncə xalqına güvənərək millətinə və dövlətinə sədaqətlə xidmət etmək siyasətinin fəlsəfəsi və modulu budur.

Qeyd etmək lazımdır ki, bugünlərdə 11 sentyabr 2012-ci ildə keçirilmiş növbəti toplantı və onun proqramı ən çox müzakirə olunan məsələlərdən biridir.

Ümid edirik ki, bu iki ölkə arasındakı strateji müttəfiqliyin güclənməsi, sarsılmaz Türkiyə və Azərbaycan qardaşlığı Avrasiyanın bütövləşməsi ideyası adı altında bölgədəki hegemonluq iddiasından əl çəkmək istəməyən qüvvələrin qarşısında bir sədd rolunu oynayacaqdır.

Bu anlamda, gündən-günə güclənən Azərbaycan-Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurası gələcəkdə də qardaşlığa, dostluğa, işbirliyinə, əməkdaşlığa və bütövlükdə bölgənin firavanlığına əvəzsiz dəstək olacaqdır.

Mələhət İbrahimqızı
Milli Məclisin deputatı,
YAP Nəsimi rayon təşkilatının sədri,
YAP Siyasi Şurasının üzvü